

Χάρτης Χαλκιδικής.

ΑΚΑΝΘΟΣ - ΕΡΙΣΣΟΣ - ΙΕΡΙΣΣΟΣ

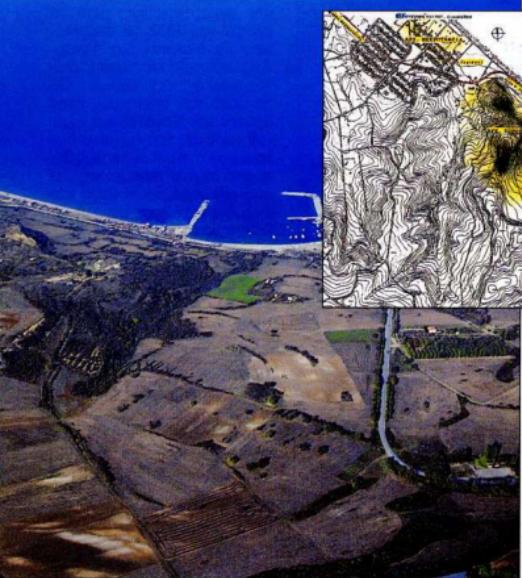
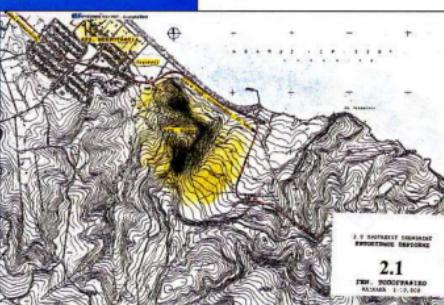
Ελένη Τρακοσπούλου-Σαλακίδου
Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης

Η αρχαία Άκανθος, η σημαντικότερη πόλη της ΒΑ Χαλκιδικής και ένα από τα πιο σπουδαία λιμάνια του βόρειου Αιγαίου, απλώνεται στους χαμηλότερους λόφους ενός από τα παρακλάδια του Χολομώντα, δίπλα στο λαμπό της τρίτης χερσονήσου, της Ακτής –όπως λεγόταν στην αρχαιότητα–, φθάνοντας στη σημερινή Ιερισσό.

Η ελκυστική γεωγραφική της θέση καθώς και ο πλούτος των εδαφών της, ορυκτός και δασικός, είναι οι δύο βασικοί παράγοντες με καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξή της. Η πόλη, “ανοιχτή” στο Αιγαίο, με έντονη διακίνηση ανθρώπων και εμπορευμάτων, δέχεται αλλεπάλληλες επιπροσές και αποτελεί “το μήλον της έριδος” πολλαπλών διεκδικήσεων.

Το χρονολογικό στίγμα της (δρυσής της προσδιορίζεται από τον Ευσέβιο στα μέσα του 7ου αι. π.Χ. (655/654) και αποτελεί έναν από τους πρωιμότερους χρονολογικούς σταθμούς στο πλαίσιο των πληροφοριών που αφορούν στον αποικισμό της Χαλκιδικής.

Η Άκανθος αναφέρεται από τον Θουκυδίδη (IV 84.1) ως αποικία των Ανδρίων, ενώ ως μικτή αποικία Ανδρίων και Χαλκιδέων από τον Πλούταρχο (Έλληνικά Ζητήματα [Αίτια] 30), στον οποίο οφείλουμε και τη μοναδική πληροφορία σχετικά με την ανάπτυξή της σε θέση προϊστορικού οικισμού.

Tο ανασκαφικό έργο στην περιοχή της Ακάνθου ξεκίνα κά γύρω στο 1970 και επικεντρώνεται στο νεκροταφείο της, που καλύπτει, κυρίως, την παράλια ζώνη τής σημειωνής λειρίσσου. Η έρευνα του αποκοπούσε και αποσκοπεί στη σταδιακή αποδέσμευση των οικοπέδων και την απόδοση τους στους διοικητή τες.

Συστηματική ανασκαφή στον αρχαιο οικισμό αρχίζει μόλις το χειμώνα του 1994 με την ένταξη της αναδείξης του αρχαιολογικού χώρου της Ακάνθου στα Περιφερειακά Επενδυτικά Προγράμματα.

Στην αρχαϊκή περίοδο, (7ος-6ος αι. π.Χ.) η ιστορία της Ακάνθου, όπως άλλωστε και των άλλων πόλεων στο βρόειο Αιγαίο, δεν είναι γνωστή. Αρχαιολογικά δεδομένα και ευρήματα μαρτυρούν ότι αναπτυχθήκε γρήγορα σε σημαντική πόλη-κράτος και είχε άμεση επικοινωνία με μεγάλα κέντρα του νότιου ελλαδικού χώρου, όπως π.χ. με την

Αθήνα, την Εύβοια, την Κόρινθο, αλλά και του νησιωτικού καθώς και του ανατολικού (με τη Χίο, τη Ρόδο, τη Σάμο), από τον οποίο δέχθηκε και καθοριστικές επιδρασεις για τη διαμόρφωση του χαρακτήρα της τέχνης. Στον θερινοελλαδικό χώρο, πέρα από τις γειτονικές πόλεις Σανδάρει και Στάγειρα, φαινεται να διατηρεί κάποιες σχέσεις και με την Όλυνθο, την Αμφιπόλη, τη Θάσο, τα Αβδρά, τα Λειβήθρα.

Την οικονομική ευρωστία και ακτινοβολία της στην περίοδο αυτή αντανακλά κυρίως η μεγάλη κυκλοφορία των νομιμάτων της, που αρχίζει γύρω στο 530 π.Χ. Τα γνωστά αστιμένια νομίματα της με απεικόνιση λιονταριού που κατασπαράσει ταύρο, κοκμένων με τον "απτικο-ευβοϊκό" σταθμητικό κανόνα βάρους, έχουν βρεθεί τόσο στην Ανατολή, όπως στην Αίγυπτο, τη Σύρια, την Περσία, το Αφγανιστάν, όσο και στη Δύση, όπως στον Τάραντα και τη Σικελία. Αειζει

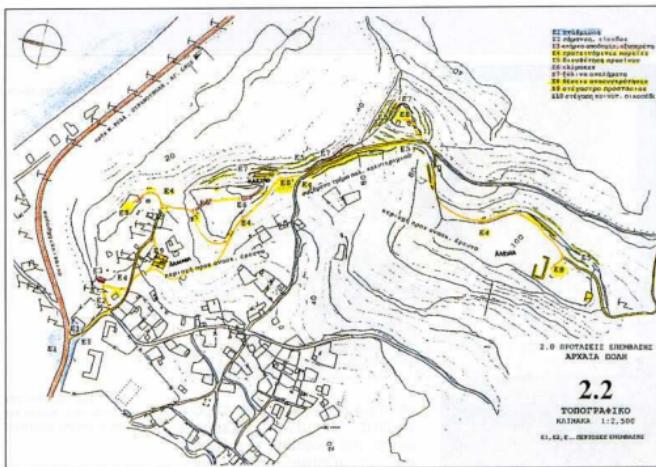
να σημειωθεί ότι το βαρύτερο γνωστό αστιμένιο νόμισμα αυτής της πρώιμης περιόδου της αρχαιότητας προέρχεται από το νομισματοκοπείο της Ακάνθου.

Η ανατολικής προέλευσης παράσταση του συμπλέγματος λιονταριού-ταύρου, ζώων που σχετίζονται με τη θεά Κυβέλη, αποτελεί το έμβλημα της πόλης και απεικονίζεται και σε αναγλυφή πλάκα από παριανό μάρμαρο, που πιθανότατα προέρχεται από την Άκανθο. Το αναγλυφό αυτό χρονολογείται γύρω στα μέσα του 5ου αι. π.Χ. και αρχικά ίσως ήταν τοποθετημένο στην κεντρική πύλη της πόλης. Βρίσκεται στο Μουσείο του Λούμπρου, όπου μεταφέρθηκε το 1816, αμέσως μετά την αγορά του από Γάλλους στη Θεσσαλονίκη.

Στο ιστορικό προσκήνιο η Ακάνθος εμφανίζεται με τα Μηδικά. Με τη λήξη των πολεμικών επιχειρήσεων περνά διαδοχικά από την Αθηναϊκή στη Σπαρτιατική συμμαχία, ενώ το 421 π.Χ., με τη Νικείο ειρήνης, προσχωρεί και πάλι στη σφαίρα επιρροής της Αθήνας, στην οποία παραμένει σε όλη τη διάρκεια του 5ου αι. π.Χ.

Στις αρχές του 4ου αι. π.Χ. αντιπάσσεται από κοινού με την Απολλώνια στην Ολυμβική Συμπολιτεία των χαλκιδικών πόλεων και το 382 π.Χ. συμβάλλει στην εκστρατεία των Λακεδαμονίων εναντίον της Ολύνθου. Στη συνέχεια διατηρεί μια αυτονομία κάτω από την κηδεμονία της Σπάρ-

Αεροφωτογραφία του αρχαιολογικού χώρου και της περιοχής λειρίσσου.

Τοπογραφικό αρχαίας πόλης.

Ασημένια τετράδραχμα
Ακάνθου κλασικών χρόνων.

Ανάγλυφη στήλη κλασικών χρόνων, μιθισμένη από πύλη της Ακάνθου.

της και το 348 π.Χ. εντάσσεται αλώβητη στις κατακτήσεις του Φιλίππου. Στα τέλη του 4ου αι. π.Χ. φαίνεται πιθανή και πάλι μια διοικητική συνένωση της Ακάνθου με τη νεότερη της Σάνης, την Ουρανούπολη, που την ίδρυσε ο Αλέξαρχος κοντά στη "δώρυγα του Έρεχτη". Η Ακάνθος, συμφωνα με τον Λίβιο, (XXXI.XC.16), κατακτάται από τους Ρωμαίους γύρω στο 200 π.Χ., αλλά επιβιώνει και μετά τη ρωμαϊκή κατάκτηση, στη διάρκεια της οποίας γνωρίζει νέα ανθηση και ευημερία σύμφωνα με τις φιλολογικές πηγές (Liv. XLV.XXK.4) και τις επιγραφικές μαρτυρίες. Στα παλαιοχριστιανικά και βυζαντινά χρόνια διατηρείται ως το τοπικόν Ερισσός, το οποίο προφανώς προέρχεται από το λατινικό Eriscus, που αποτελεί τη μετάφραση του ονόματος Ακάνθος.

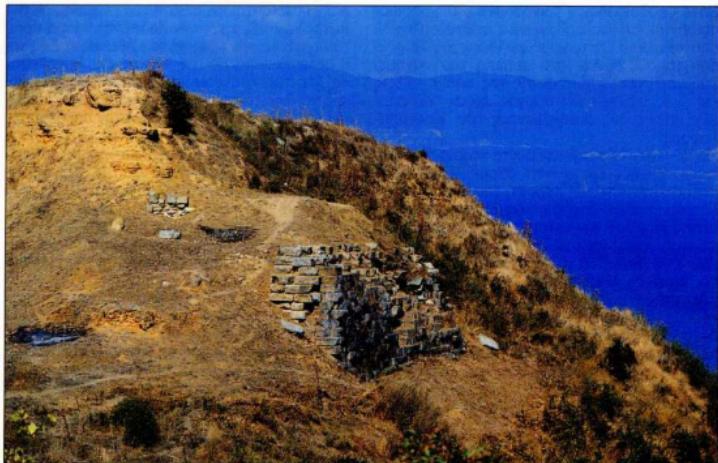
Όσον αφορά στο όνομά της, είναι πιθανό να αναφέρεται στο πλήθος των ομώνυμων φυτών, που ακόμη και σήμερα κατακλύζουν την περιοχή, δεν αποκλείεται όμως να σχετίζεται και με την οχυρή της θέση. Η αρχαία πόλη εκτείνεται σε γραφική λοφοσειρά πολύ κοντά στη θάλασσα και σε απόσταση 600 μέτρων ΝΔ του σημερινού οικισμού της Ιερισσού. Στη θέση αυτή έχουν διατηρηθεί ορατά λειψάνα της ανθρώπινης παρουσίας και δημιουρ-

γίας, τόσο από τα κλασικά, ρωμαϊκά, βυζαντινά και μεταβυζαντινά χρόνια όσο και από το παλιό χωρίο της Ιερισσού, που εγκαταλείφθηκε μετά το σεισμό του 1932, με αποτέλεσμα να διακοπεί μια πανάρχαια, συνεχής κατοίκηση τριάντα τουλάχιστον αιώνων. Ως τα μέσα του αιώνα μας ήταν ορατός και ο ανατολικός λιμνονοβραχίονας του αρχαίου μάλου, που στο μεταξύ καλυφθήκε στο μεγαλύτερο μέρος του από τον νεότερο. Η θέση του προσδιορίζεται με μεγάλη πιθανότητα στο χώρο του σημερινού Ενενδοχείου "Αθως".

Μολονότι η έρευνα για την ανάδειξη της Ακάνθου είναι σχετικά πρόσφατη και σε εξέλιξη, τα πρώτα αποτελέσματα είναι ενδιαφέροντα και ικανοποιητικά και προδιαγράφουν το μέλλον ενός λαμπρού αρχαιολογικού χώρου. Με δεδο-

Αρχαιολογικός χώρος
Ακάνθου, Κάστρο.
Ισχυρό τμήμα
τείχους ή ανάλημμα.

μέντη την μικρής κλίμακας ανασκαφή, λόγω της περιορισμένης χρηματοδότησης του έργου, δεν στάθηκε δύνατον να εξακριβωθεί, προς το παρόν, η χρήση των διαφόρων τομέων της πόλης, ούτε να διασαφηνιστούν πλήρως τα όρια των κτισμάτων που ερευνώνται.

Στοιχεία της ανθρώπινης δραστηριότητας από την Ακανθό των προϊστορικών χρόνων ήρθαν στο φως για πρώτη φορά το 1993, στη δάρκεια της ανασκαφής του βυζαντινού ναού Γεννήσεως της Θεοτόκου, που πραγματοποιεύται από την 10η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων στον κεντρικό λόφο του αρχαιολογικού χώρου, στο "Κάστρο".

Τημήμα λιθόκτιστης αψιδωτής κατασκευής και αράβδωνα δόστρακα, κυρίως της Εποχής του Σιδήρου αλλά ενδεχομένως και της Εποχής του Χαλκού, είναι τα πρώτα κατάλοιπα της ζωής των αρχαιοτέρων κατοίκων της, "των Θρακών", που εντοπίστηκαν κάτω από το νότιο κλίτος του ναού. Η συνή η της προϊστορίας της Ακάνθου αρχίζει να ανατέλλει, επισφραγίζοντας την εγκυρότητα της μαρτυρίας του Πλουταρχού.

Το καλοκαίρι του 1995 στη δυτική πλευρά του "Κάστρου", χαμηλότερα από τον βυζαντινό ναό και στην πλαγιά με το τοπωνύμιο "Λαδιάβα", εντοπίστη-

κε άλλος ένας τομέας της πρωιμότερης κατοίκησης του αρχαίου οικισμού στη διάρκεια διαμόρφωσης του χώρου ενός κλασικού οικοδομήματος.

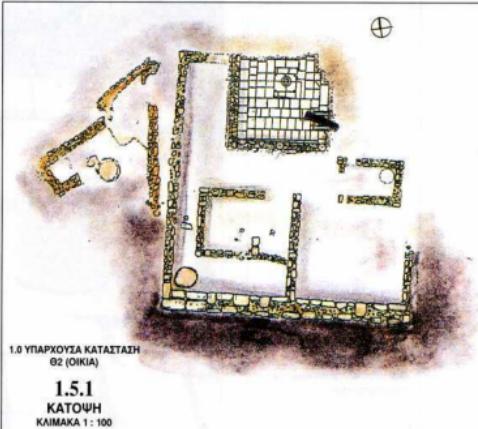
Εδώ σταδιακά αποκαλύπτεται ένας "πιθεώνας", ένας αποθηκευτικός χώρος κρασιού, σιτηρών κλπ., που φαίνεται πως χρησιμοποιείται ήδη από τις υστερες φάσεις της Εποχής του Σιδήρου. Εκτείνεται κατά μήκος της νότιας πλευράς του κλασικού κτηρίου και διπλά στο. Στο εσωτερικό του αποκαλύπτονται κοιλότητες, λαξευμένες στο φυσικό αεθετολιθικό έδαφος, για την τοποθέτηση αποθηκευτικών πιθών, δύο από τους οποίους βρίσκονται στην αρχική τους θέση, σε μέτρια, δύμας, διατήρηση. Παράλληλα, στο βορειότερο τμήμα εντοπίζεται μέρος δαπέδου από πατημένη πηλόχωμα καθώς και τετράγωνη εστία.

Τημήματα της οχύρωσης της Ακάνθου αποκαλύπτονται σταδιακά στο "φρύδι" των λόφων, ορίζοντας έκταση που υπολογίζεται σε 560 περίπου στρέμματα. Στα τείχη του περιβόλου, του οποίου εντοπίστηκε κυρίως η διαδρομή του ανατολικού σκέλους, έχουν επιστραμβεί δύο οικοδομικές φάσεις. Στην αρχαιότερη ανήκει το ισχυρό τημήμα τείχους, η ανάλημμα, που υφένεται στο λόφο του "Κάστρου", σε μήκος 30 μ. και ύψος, τουλαχι-

στον, 8 μ. Έχει επιμελημένη, ισόδομη τοιχοδομία από μεγάλες, αδρά δουλεμένες και καλοπροσαρμοσμένες πλίνθους από τοπικό γρανίτη, προϊόν λατομείου της περιοχής. Τα κατασκευαστικά του γνωρίσματα είναι τα μόνα ενδεικτικά στοιχεία για μια πρώιμη χρονολόγηση.

Η νεότερη οικοδομική φάση του περιβόλου, συμφωνα με τα πρώτα στοιχεία, φαίνεται να ανάγεται στα κλασικά ή στα πρώιμα ελληνιστικά χρόνια.

Κάτοψη κλασικού-ελληνιστικού κτηρίου.

Σπην ψευδοϊσόδομη τοιχοδομία του χρησιμοποιούντα κυρίως αρθρώνες ασβεστόπλινθοι, από το φυσικό πέτρωμα των ίδιων των λόφων, που τοποθετούνται στα μέτωπα του τείχους. Τμήματα του τείχους αυτής της φάσης καθώς και ένας αρθρώνιος πύργος έχουν αποκαλυφθεί στους δύο συνεχόμενους του "Κάστρου" λόφους.

Παράλληλα, δύο ενδιαφέροντα κτήρια των κλασικών χρόνων ερευνώνται στους λόφους της πόλης. Στην επίπεδη κορυφή του νότιου, μεγαλύτερου και ψηλότερου, λόφου, στα "Αλώνια", δεσπόζει, παρά την καταστροφή του, ένας μυτελιακός ναός. Από το αρχικά επιβλητικό μνημείο έχει απομείνει αποτελεσμάτική κατάσταση. Διαγράφεται η κάτοψη ενός αρθρώνιου κτίσματος με προσανατολισμό Α-Δ. Το μήκος του ανέρχεται σε 33,50 μ., ενώ με τα 16,60 μ. του πλάτους του παρουσιάζει αναλογία 1:2. Ο τοίχος του θεμελίου έχει προσεκτικά κατασκευαστεί από μεγάλες, αρθρώνιες γρανιτοπλίνθους. Το πλάτος του κυμαίνεται από 2,05-2,10 μ. και το σωζόμενο ύψος είναι περίπου 1 μ. Διακρίνονται στο έδαφος οι κυρίως λατρευτικοί χώροι, ο πρόνοιας, ο σπικός και ο σπιθόδομος, που έχουν σχεδιαστεί με βάση την ίδια αναλογία πλευρών.

Η εικόνα των ευρημάτων είναι απογοητευτική. Έχει συγκεντρωθεί ένας μικρός μόνο αριθμός οστράκων από εφουλωμένα αγγεία μεσαιωνικών χρόνων καθώς και αβαφή ή μελαμφαρή της Κλασικής, μάλλον, περιόδου. Ένα θραύσιμα από ενσφράγιστη λαβή θαυτίου μαφορέα είναι το μόνο χρακαπτηριστικό εύρημα, που έχει αποδώσει η μέχρι στιγμής έρευνα των λιτών και σιωπηλών αυτών ερειπίων.

Αποκαρδωτική είναι και η έλλειψη στοιχείων για την ανίχνευση του ιερού χώρου και την ταύτιση της θεότητας στην οποία έχει αφιερωθεί το κτή-

ριο. Η περίοπτη όμως θέση του μνημείου με την πανοραμική θέα και τον προσανατολισμό προς το Αιγαίο και την κορυφή του Αθένων καθώς και ο πρωτεύων ρόλος της Αθηνάς στη θρησκευτική ζωή της Ακανθώ – όπως πιστοποιείται και στα νομίσματα των κλασικών χρόνων – μπορούν ίσως να μας οδηγήσουν στην υπόθεση ότι ο ναός ανεγέρθηκε προς τιμήν της.

Προβληματική είναι και η χρονολόγηση του ναού. Η ακρίβεια και η επιμέλεια στην χάραξη-κατασκευή της θεμελίωσης καθώς και η καλή επεξεργασία του οικοδομικού υλικού, που υποδηλώνουν πρότυπα της πρώιμης κλασικής αρχιτεκτονικής παράδοσης, δεν μπορούν πια αξιολογηθεύονται πριν από την ολοκλήρωση της ανασκαφής.

Στη χαμηλότερη ΒΔ πλαγιά του βορειότερου λόφου της Ακάνθου η θέση "Λαδιάβα" εξακολουθεῖ μεχρι σήμερα να αποτελεί τη φυσική έξοδο της πόλης προς τα δυτικά. Στην περιοχή αυτή αναζητείται με δοκιμαστικές τομείς η κεντρική, ενδεχομένων, ΒΔ πύλη της πόλης, η οποία με μεγάλη πιθανότητα εντοπίζεται στη θέση του βυζαντινού ναΐσκου του Αγ. Δημητρίου. Παράλληλα, βρίσκεται σε εξέλιξη η ανασκαφή έρευνας ενός δεύτερου ενδιαφέροντος οικοδομήματος, η εξερεύνηση του οποίου είχε αρχίσει δεδήλ το 1983 με δοκιμαστικές τομείς. Το 1994 έκιναν η συστηματική έρευνα του μέσω από μια εικόνα ερειπίων πολύ συγκεχυμένη, εφόσον τμήματα των ψηλότερα σωζόμενων νότιων τοίχων του βρίσκονται ενοωματωμένα στους επάλληλους τοίχους των νεότερων σπιτών του χωριού, που κατέπεσαν με το σεισμό του 1932.

Με την πρόσδοτη της ανασκαφής διαγράφεται σταδιακά ένα μαλλόν ορθογώνιο σε κάτωφη κτήριο με κατεύθυνση από Β προς Ν. Έχει επιμελημένη τοιχοδομία από καλδούλεμένες, ορθογώνιες πλίνθους, κυρίως πωρίνες, αλλά και από μάρμαρο ή γρανίτη. Σύμφωνα με τα

Υπαιθριός χώρος του κλασικού-ελληνιστικού οικοδομήματος.

υπάρχοντα δεδομένα, το εμβαδόν του ορατού τμήματος του οικοδομήματος υπολογίζεται σε 250 τ.μ.

Ο νότιος, ισχυρός τοίχος του κτίσματος ορίζει δύο, τουλάχιστον, κύριους χώρους, που ονομάζονται συμβατικά Α και Β, ενώ στα κεντρικό τμήμα του κτηρίου, όπου η έρευνα δεν ολοκληρώθηκε, μόλις που διαγράφονται οι υπόλοιποι. Με την έρευνα στο εσωτερικό του χώρου Α διαπιστώθηκε η προσεγγέμηνη κατασκευή της εσωτερικής πλευράς του νότιου τοίχου, η οποία είναι αρμολογημένη και επιχρισμένη με κονίαμα.

Μαλονότι οι εργασίες δεν προχώρησαν, είναι ευδιάκριτο σε αρκετά σημεία το υπόλευκο χρώμα του φόντου του κονιάματος κοθώς και μια βαθυκόκινη τανία, που διατρέχει όλο το πλάτος του τοίχου. Παράλληλα, μια γενικότερη ιδέα για τις τοιχογραφημένες επιφάνειες μας δίνουν μερικά δείγματα, που βρέθηκαν στην επίγεια: στο ένα εντυπωσιάζει η καλή κατάσταση διαπιστήρησης των χρωμάτων, με τα οποία αποδίδεται μέρος ενός περιέχοντος αλλά αδιάγνωστου διαδόσμου, το άλλο, με σχέδιο που μιμείται πολύχρωμο μάρμαρο, υψηλείς τα ανάλογα υστεροελληνιστικά κονιάματα της Πέλλας από την οικία της αρχαίης της Ελένης και την οικία των κονιάματων. Τμήματα γίγενον με λευκό και γαλάζιο κονίαμα μας παραπέμπουν και πάλι στην Πέλλα, στην οικία του Διονύσου αυτή τη φορά.

Τον βόρειο τοίμα του κτίσματος κατέχει μια τετραγωνή, περίποτο, αυλή, ένας χώρος αιθρίου, με δάπεδο καλυψμένο με μαρμάρινες πλάκες. Στο κέντρο του υπάρχει πηγάδι με ακέραιο μαρμάρινο προστομιαίο, ενώ ένα δεύτερο, με παρόμοιο αλλά σπαραγέννη προστομιαίο, λειτουργούσε ως βοηθητικό, συγκεντρώνοντας τα νερά της βροχής.

Το κεντρικό, πετρόκτιστο πηγάδι είναι επενδυμένο με επάλληλους πήλινους κυλνόρικους σωλήνες, ενώ μεγάλος, ευρύστομος πίθος με

μολύβδινο φύλλο στον πιθμένα του αποτελεί την επένδυση του βοηθητικού. Επάνω στο σπασμένο προστομιαίο του συνέπει, παρασυρμένος από την επίχωση, ιωνικός κίονας. Στις ομάδες ευρημάτων που απέδωσε η μέχρι τώρα ανασκαφική δραστηριότητα στο χώρο της αυλής κυριαρχεί η ελληνιστική κεραμική, που αντιπροσωπεύεται κυρίως από μεγαρικούς σκύφους, διακοσμημένους είτε με φυσικό κόσμημα είτε με μυθολογικές σκηνές του Τραϊκού κύκλου. Σημαντικός είναι ο αριθμός αγγείων "δυτικής κλίτους", ενώ δεν υστερεί και η παρουσία οστράκων της κατηγορίας της λευκής κεραμικής. Δεν λείπουν, επίσης, κομμάτια από ενδιαφέροντες τύπους ειδωλίων της ίδιας περιόδου. Τα μέχρι στιγμής ευρήματα του κτίσματος καλύπτουν μια μεγάλη χρονική περίοδο, από τα κλασικά χρονια έως τα μέσα περίπου του Ιουνίου α.π.Χ. Φυσικά μόνο σκέψεις και εικασίες μπορούν να εκφραστούν, προς το παρόν, για τον χαρακτήρα και τη χρήση του κτηρίου αυτού, που θα μπορούσε να είναι τόσο δημόσιο όσο και ιδιωτικό. Αν, λοιπόν, δεν αποκαλύπτουμε μια έπαινη πλουσιών Ακανθίων, ίσως αντιχειρίζεμε το Πρυτανείο της Ακάνθου, όπως μας επιπρέπουν να υποθέσουμε τα κατασκευαστικά και επιμέρους διακοσμητικά στοιχεία του οικοδομήματος σε συνδυασμό με τα ευρήματα, δηλαδή την άρθρον και καλής ποιότητας κεραμική οικιακής χρήσης, τα ειδώλια και τα νομίσματα.

Αλλά η αποκαλύψη των αρχαίων κτηρίων της Ακάνθου δεν σταματά στα υψώματα του οικισμού. Εξακόσια περίπου μέτρα βόρεια από τον λόφο του Κάστρου εντοπίστηκε το 1996, στη διάρκεια εργασιών εγκατάστασης βιολογικού καθαρισμού σε κεντρική διασταύρωση της Ιερισσού και σε βάθος μόλις ενός μέτρου, ένα τρίπτο οικοδόμημα. Εντάσσεται στο χώρο του νεκροταφείου, με το οποίο και, πιθανότατα, σχετί-

Ναός Κυβέλης (·).

ζεται. Ατυχώς σώζεται μόνο η θεμελιώση του, και δεν στάθηκε ακόμη δυνατό να ερευνηθεί σε όλη του την επιφάνεια, δεδομένου ότι ξεπερνά το πλάτος του δύρου και εκτείνεται στα γειτονικά οικόπεδα και κάτω από τα σπίτια.

Αποκαλύφθηκε μεγάλο μέρος από τετράγωνο σε κάτωψη κτήριο, πλευράς 11,70 μ., με προσανατόλισμα παράλληλο προς τη θάλασσα, όπως είναι και ο προσανατόλισμός των τάφων του γειτονικού νεκροταφείου. Είναι κατασκευασμένο από καλοπελεκημένες, ορθογωνίες γρανιτόπλινθους.

Από τα λίγα κινητά ευρήματα έχεχωρίζει ένα απόσπασμα από μαρμάρινη χάριτη, πιθανώς λιονταρίου, που βρέθηκε κάτω από στρώμα λατύπης, αποτυμάτων μαρμάρινων ιωνικών κίονων και πέντε χάλινα νομίσματα της Ακάνθου του τέλους του 5ου αι. π.Χ. καθώς και νομίσματα Μακεδόνων βασιλέων.

Στη δάρκεια της ανασκαφής διαπιστώθηκε ότι το μνημείο είχε ανεγερθεί επάνω από τάφους παλαιότερου νεκροταφείου, το οποίο μάλιστα είναι το αρχαιότερο, μέχρι σήμερης, εντοπισμένο νεκροταφείο της Ακάνθου.

Ερευνήθηκαν, μάλιστα, τάφοι των ύστερων φάσεων της Εποχής του Σιδώνη ή της Πρώιμης Αρχαϊκής εποχής.

Είναι νωρίς να ειπωθεί αν έχουμε εδώ το νεκροταφείο της προ-αποικιακής πόλης ή το πρώτο

νεκροταφείο της αποικίας και ένα μνημείο που σχετίζεται με τις χρόνιες λατρείες – Κυβέλη; –

– και τους νεκρούς των γηγενών ή των αποίκων.

Καλύτερα γνωστό είναι το παράλιο νεκροταφείο των Ακανθών αποίκων.

Εντοπίστηκε το 1970, αλλά η έρευνα του άρχισε συστηματικά το 1973, μετά την ένταξη της παραλίας ζώνης στο

ρυμοτοικό σχέδιο του χωριού και με την έναρ-

ετην των έργων υπόδοσης του νέου οικισμού.

Πρόκειται κυριολεκτικά για μια εκτεταμένη νε-

κρόπολη, της οποίας η έκταση υπολογίζεται σε

60 περίπου στρέμματα. Χρησιμοποιείται από τα

αρχαϊκά (7ος αι. π.Χ.) έως και τα νεότερα χρόνια (17ος αι. μ.Χ.).

Η συνεχίζομενη, πάνω από μια εικοσαετία, έρευνα στο νεκροταφείο αριθμεί σήμερα περισσότερους από 9000 τάφους, των οποίων η έρευνα έχει αποδώσει εξαιρετικά μεγάλο πλήθος στοιχείων και ευρημάτων, από τα οποία κερδίζουμε, πέρα από τα ταφικά ήθη και έθιμα, μερικές από τις πιο σημαντικές ενδείξεις για την καθημερινή ζωή και το πολιτισμικό επίπεδο των Ακανθών.

Akanthos - Erissos - Ierissos

E. Trakossopoulou-Salakidou

Ancient Akanthos, the foundation of which is mentioned in various ancient written sources, is the most important town of north-east Chalkidiki and a major port in the north Aegean. It owes its development to its geographic position and its mineral and forest wealth. Around 530 B.C., the broad circulation of its coins – they have been found in Egypt, Sicily, Persia and elsewhere – is indicative of its commercial and financial role. On the proscenium of history, Akanthos appears during the Persian wars. In modern times, the earthquake of 1932 caused the abandonment of the town, and thus a continuous habitation of at least thirty centuries came to an end.

The systematic excavation of the ancient settlement started only in 1994 and brought to light Prehistoric finds, mainly of the Bronze and Iron Age. A storage area of the Iron Age, a part of the Classical-Hellenistic fortification, extending over an area of approximately 140 acres, and remnants of a monumental temple, probably of the Classical periods were revealed. An important large edifice with an atrium and wall-painting decoration brings to mind the houses of Pella. The finds from this building are dated in the Hellenistic period. Moreover, two cemeteries have been located, which in the twenty years of excavational research have produced over 9,000 graves and thus valuable information about the everyday life and the cultural level of the town's inhabitants.

Βιβλιογραφία

M. Zahrnt, *Olymp und die Chalkidier* (Vestigia 14), München, 1971, ss. 146-150.

F. Papazoglou, *Les villes de Macédoine à l'époque romaine*, Bulletin de Correspondance Hellénique, (BCH), Suppl. V (1968), ss. 433-434.

J. J. Casanova, *Les sites archéologiques d'Akanthos*, Bruxelles, 1949.

Δ. Σαμογήρη, "Οι Ρωμαϊκές και τη Χαλκιδική", Στο Πρακτικό Α' Πανελλήνιου Συμποσίου Ιστορίας και Αρχαιολογίας της Χαλκιδικής", Θεσσαλονίκη, 1987, ss. 115-122.

Αρχαιολογικό Μουσείο Καστοριάς 26: Χρυσά 82, ss. 393-395 (Ε. Γεωργη).

Α. Παρούσα, "Κατοικία στο κλασικό νεκροταφείο της Ακάνθου", Αρχαιολογικό Αναλεύτερο Σε Αθηνών XI (1), 1978, ss. 5-28.

Κ. Ρωμανοπούλου, "Απτικοί αμφιρρίποι που κανθάρισαν από τορό της αρχαϊκής Ακάνθου", Στο Πρακτικό Συμποσίου Τόμου στον Αιόλο Σύρου, Θεσσαλονίκη, 1987, ss. 723-727, και "Αμφιρρίποι de la nécropole d'Ascanthe", BCH, Suppl. 13, 1986, ss. 479 κ.ε.

Ε. Τρακοσσοπούλου-Σαλακίδη, "Αργαλ Ακάνθος: Πόλη και νεκροταφείο", Στο Τραγανόπειρο Εργαστήριο Μελέσσων και Λαγκαδών, Ηράκλειο, 1987, ss. 209-216.

Ε. Τρακοσσοπούλου-Σαλακίδη, "Κατόδαιμοι από την Ακάνθη, γάλακτος και μαρεγιά. Κείμενα από την αρχαιότητα", Στο 14η Συνάντηση του Τμήματος Πλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη, 1993 (υπό διεύθυνση).